

En sekulær stat med frihet for enkeltmennesket

Rapport fra arbeidsgruppa for sekularisering, juni 2016.

Møtet mellom det sekulære Norge og både eksisterende og relativt nye trossamfunn byr på både muligheter og utfordringer.

SVs utgangspunkt bør være at en sekulær stat og et mangfoldig samfunn er den beste måten å organisere oss på for å sikre mest frihet for flest mennesker. Et sekulært utgangspunkt sikrer friheten fra religion, men det er også det beste utgangspunktet for å sikre reell religionsfrihet.

En persons tro vil ofte være en annen persons vantro. Derfor bør og skal ikke staten eller offentlige institusjoner ta stilling i religiøse spørsmål. Statens oppgave i religiøse spørsmål bør først og fremst være å sikre at hver enkelt innbygger har frihet til å dyrke sin egen tro.

I et samfunn med mange ulike religiøse miljøer vil presset på staten og de offentlige institusjonene øke. Det vil i stadig mindre grad være mulig, både politisk og juridisk, å gi rettigheter til en gruppe, men nekte det samme til en annen. Både fordi det kan risikere å være partisk mellom religioner eller religiøse miljøer og for ikke bidra til å legitimere enkelte religiøse aktører på bekostning av andre.

Religion kan ha en stor verdi for enkeltmennesket og er viktig i mange menneskers liv. Av nettopp den grunnen bør religiøse aktiviteter være noe som overlates til enkeltmennesker og tros- og livssynssamfunnene.

Det er viktig å beholde den norske tradisjonen om enhetsskolen hvor elever med ulike bakgrunn deltar i en felles arena i samfunnet samlet rundt norske verdier. Den norske skolen er i dag den viktigste arenaen for integrering, dialog og tillitsbygging i samfunnet vårt. I fremtidens skole med økende grad vil betydning av en sterk norsk identitet fundert på sekulære og demokratiske verdier være helt sentral. Det betyr at også religiøse mennesker bør kunne ha barna sine i skolen. I en tid med økende antisemittisme og islamhat på fremmarsj er det ekstremt viktig at skolen er en arena hvor folk møtes og snakker sammen på tvers av kulturell og religiøs identitet.

Staten bør etterstrebe å blande seg minst mulig inn i menneskers religiøse aktivitet, men bør heller ikke tilpasse seg denne. Skillet mellom religion og offentlige institusjoner må være krystallklart i en sekulær stat.

Under følger noen forslag som er ment å tydeliggjøre det skillet bedre enn i dag:

- Religiøs praksis og identitet skal dog ikke være et hinder for likeverdig deltagelse i den norske skolen. SV bør være klare på at religiøse hensyn bør ikke overstyre skolereglementet. Alle elever har krav på undervisningen i lærerplanen og foreldrenes personlige overbevisning bør ikke kunne frita elever fra undervisning med mindre den er eksplisitt forkynnende.
- Kunnskapsdepartementet burde sette foten ned for ansiktsdekkende hodeplagg i undervisningssituasjoner. Det er for belastende å la dette være opp til hver enkelt skole. På barneskolen bør det ikke åpnes for bruk av religiøse hodeplagg. Samtidig bør skolen styrkes med et apparat for å imøtegå elevene med en slik sterk overbevisning på en konstruktiv og respektfull måte, og ha en aktiv linje for å unngå at elevene som ønsker bruk av ansiktsdekkende hodeplagg faller utenfor skolen og i verste fall også samfunnet.

Dissens: To av gruppens medlemmer Taraku og Halse mener i tillegg at det ikke bør være tillatt med religiøse hodeplagg i barneskolen. Tre av medlemmene, Finstad Berg, Ishaq og Husein mener det bør være tillatt.

- Kunnskapsdepartementet bør oppklare reglene knyttet til kjønnsdeling av enkelte typer undervisning. Som en soleklar hovedregel bør det ikke være tillatt. Det er en viktig verdi i Norge at gutter og jenter skal kunne gjøre de samme tingene i fellesskap.

Dissens: Bushra Ishaq er uenig i dette forslaget med følgende begrunnelse: at enkelt episode av forespørsel for kjønnsdelt undervisning skal legges til grunn for politisk vedtak på et nasjonalt plan er feil. Kjønnsdelt undervisning er ikke en sak for de fleste religiøse grupper i Norge. Ved å heise dette opp, kan dette imidlertid få uheldige følger. Det kan dessverre oppfattes som en overdimensjonert demagogisk fremstilling av at religiøse grupper i Norge fremfører særkrav til samfunnet. Det er viktig at SV hever seg over antimuslimske tendenser i norsk samfunnsdebatt. Flere internasjonale aktører, som Europarådets kommisjon for rasisme og intoleranse, har gjentatte ganger karakterisert det offentlige ordskiftet i Norge for å inneholde rasistiske undertoner. Mitt råd til SV er å basere politikken sin på kunnskapsbasert forståelse av norsk religiøs virkelighet, og ha en dialogførende linje for å forebygge og unngå tendenser som skaper avstand i samfunnet vårt. Stigmatisering skyver folk vekk, og forbudslinje er noe man bør unngå så langt det er mulig i et fritt demokrati.

Selv om staten ikke skal blande seg inn i trosgrunnlaget til ulike religiøse grupper, er det viktig at man er klar over globale tendenser som fremmer ekstremt tankegods. SV bør jobbe for en synligere pengestrøm til ulike trossamfunn. For aktører, det vil si både stater og organisasjoner, med voldelig og antidemokratisk tankegods, og som ikke

respekterer tros- tanke- og ytringsfriheten, bør det være forbud mot å finansiere norske trossamfunn. Regjeringen bør få ansvar for å utarbeide en dynamisk liste over hvilke aktører som går inn under bestemmelsen. Alle trossamfunn blir pålagt å rapportere alle inntekter og hvor de kommer fra. Økokrim får ansvaret for å følge opp at forbudet opprettholdes. Ansvaret for å følge opp finansieringsordningen legges også til Økokrim. En ny, medlemsbasert, støtteordning vil uansett kreve tettere oppfølging for å unngå nye saker med medlemsjuks i trossamfunn.

- Finansiering av privatskoler: Vi foreslår at staten slutter å finansiere privatskoler på religiøst grunnlag. Religiøse privatskoler skal fortsatt kunne søke om støtte, men religiøs formålsparagraf vil ikke være et relevant innvilgelseskriterium. Rent konkret vil dette si at bokstav a) i paragraf 2-1 i friskoleloven faller bort.

Dissens: Bushra Ishaq er uenig i dette forslaget og mener at alle privatskoler bør miste støtte uavhengig av grunnlag.

- Modeller for finansiering av tros og livssynssamfunn. At dagens modell for finansiering må legges om på et eller annet vis er utvilsomt. I utvalget er det ikke enighet om hva som er den beste løsningen, men vi har identifisert tre grunnstrategier som partiet kan velge mellom og som bør jobbes videre med.

Modell 1: Kutt all finansiering.

Modell 2: Flytt all støtte til staten. La Stortinget vedta en total pott og del ut etter antall betalende medlemmer over 15 år. Kan følge samme prinsipp som barne- og ungdomsorganisasjoner. Vil og bør være en støtte som betinges av en rekke vilkår som alle søkere må rette seg etter.

Modell 3: Beholde dagens ordning, men lage nye og strengere rutiner for tilsyn og kontroll.

- Eventuell fortsatt finansiering av tros og livssynssamfunn må tilsvares av en pott som sekulære organisasjoner kan søke på. Det kan gjelde exit-programmer fra religiøse strukturer og miljøer eller organisasjoner som jobber politisk for å fremme sekulære ideer og motvirke religiøse makt over institusjoner og enkeltmennesker.
- Omskjæring av spedbarn på religiøst grunnlag bør ikke tillates. Det innføres en aldersgrense på 16 år.

Dissens: Bushra Isaq er uenig i dette forslaget med følgende begrunnelse: omskjæring under uhygieniske forhold ved tilfeldige klinikker er helseproblem som har kostet norske barn livet. Det er viktig at staten gir

rom for religiøs praksis selv om den ikke ønsker å fremme den. Omskjæring av guttebarn er en religiøs plikt for jøder og muslimer. At man går for en forbudslinje er et stort skifte fra regjeringens linje om å tilby omskjæring på offentlige institusjoner, og det vil undergrave menneskeretten om religionsfrihet og retten til å oppdra sine barn i henhold til sine verdier. Det er flere internasjonale forskningsstudier som er tydelig på omskjæring av guttebarn er et minimalt inngrep som på sikt har flere helsefremmende gevinster som for eksempel forebygging av infeksjonssykdommer. Et slikt forbud vil i praksis ramme den jødiske minoriteten da de er pålagt å utføre denne rituelle handlingen i løpet av det første leveåret, i motsetning til muslimsk tradisjon. Det vil gi et signal om at den jødiske minoriteten er uønsket i landet.

- Det har vært saker hvor trossamfunn ikke tillater kvinner å skille seg fra mannen. Det er viktig å vise at dette ikke tolereres i Norge. Trossamfunn som vier par hvor det senere avdekkes tvang risikerer å miste statsstøtte i 5 år, det samme gjelder trossamfunn som ikke bistår kvinner og menn som ønsker å skille seg.

Andre innspill fra gruppen

Dersom partiet ønsker å legge seg på en linje hvor man beholder en form for ordning med finansiering av tros- og livssynssamfunn bør man vurdere en rekke tiltak. Blant tiltak som bør vurderes (men det ikke nødvendigvis har vært enighet om i gruppa) er:

Større krav til demokratisering og likestilling i religiøse institusjoner

En sekulær stat skal ikke legge føringer i trosgrunnlaget til religiøse grupper i et samfunn, men som et demokrati må staten sørge for at alle borgere har like muligheter på ulike arenaer i samfunnet, også i de religiøse institusjoner. Derfor bør SV være aktive for å implementere demokratiske verdier som åpenhet og likestilling i trossamfunn gjennom krav til formelle strukturer. Det bør være større grad av åpenhet og demokratiske rom ved valg av ledere i religiøse institusjoner, samtidig som staten bør pålegge et minimumsantall av kvinneandel i styrene. I tillegg bør minoritetsgruppene tilbys bistand til å bygge opp en demokratisk struktur av trossamfunnene. Mange i trossamfunn i minoritetsmiljøene har bakgrunn fra samfunn uten en organisasjonskultur. Resultatet er at en transmisjon av elementer som klan, kaste og mannsjåvinisme avgjør hvem som sitter med makten i trossamfunnene. Mange trossamfunn driver også med trosopplæring. Det er viktig å kartlegge hvordan dette er organisert. Drives det f. eks. vandelsjekk av alle som jobber med barn i trossamfunnene? Har de som underviser riktig kompetanse for å undervise barn og unge? Bør trossamfunnene legge frem undervisningsplanene deres? Det er viktig med mer åpenhet og å avmystifisere trosopplæringene. Trossamfunn som har mer enn 10 % medlemmer under 18 år bør pålegges å ha et eget barn og ungdomsstyre. Det er viktig å tilrettelegge

for strukturer i trossamfunnene som ivaretar barns rettigheter både av sikkerhetshensyn og medvirkning.

Religiøse ledere

Trossamfunn og religiøse skal ha frihet for sin overbevisning, men de skal aldri være isolert, og alltid fungere som en del av samfunnet. Dermed er vernet om et fellesverdigrunnlag rundt norsk språk, kulturarv og verdier viktig. Det er helt avgjørende for tillit i et velfungerende mangfoldig samfunn. Derfor må religiøse ledere forfekte en norsk språkdrakt og forstå norsk kultur i sin funksjonsutøvelse. Dette kan imidlertid ikke forekomme ved at det ansettes religiøse ledere fra ikke-vestlige land. Mange minoritetsgrupper har selv uttalt seg at de som nordmenn ønsker norske religiøse ledere. Om man ikke kan tilrettelegge for egen teologisk utdanning for ulike religiøse grupper i Norge, bør det utarbeides tydelig politikk som tar til sikte et samarbeid med andre vestlige aktører og anerkjente internasjonale universiteter som gir mulighet for at norskere borgere kan utdanne seg til religiøse ledere i utlandet.

Mer mangfold i et det offentlige rom.

Flere offentlige institusjoner som sykehus, fengsler og universiteter har egne prester og kapeller. Det bør også være rom for andre religiøse representanter på disse arenaene, samtidig som det bør være religionsnøytrale rom for brukere med ulik trosbakgrunn kan benytte seg av.

Store trossamfunn med mange medlemmer bør bidra aktivt til å løse oppgaver i lokalsamfunnet. Dette kan være alt fra å låne ut lokaler til idretten, nattravn ol. Trossamfunn bør bidra i større grad til at hatkriminalitet gjøres kjent og hjelpe sine medlemmer til å anmelde disse forholdene. (hører stadig om eldre kvinner som utsettes for sjikane i det offentlige rom, men som ikke gjør noe med saken).

Egne innspill om Den norske kirke:

Den norske kirke (DNK)

Status Quo

Grunnlovens paragraf 16 sier følgende:

Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om Kirkens ordning fastsettes ved Lov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

Videre sier Grunnlovens paragraf 4 at kongen skal bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion.

Medlemskap i DNK henger sammen med dåpen. Man blir medlem når man blir døpt, eventuelt ved aktiv innmelding i voksen alder. Hvis et barn ikke døpes, men en av foreldrene er medlem i DNK, regnes barnet som «tilhørig» DNK. Dette gjelder alle trossamfunn.

Den norske kirke får først og fremst penger over statsbudsjettet og kommunale budsjetter. Andre tros- og livssynssamfunn får tilskudd som tilsvarer det DNK får målt pr medlem. Finansiering av trossamfunn regnes altså ut i fra antall medlemmer, ikke antall «tilhørige». Ordninga med «tilhørighet» skaper likevel forvirring og misnøye.

Konkrete forslag:

- Fjerne ordninga med «tilhørige» til trossamfunn, slik at ingen regnes for å ha en tilknytning til et trossamfunn uten å faktisk være medlem
- Fjerne paragraf 4 i Grunnloven
- Pålegge DNK og andre tros- og livssynssamfunn å ha enkle ordninger for å melde seg ut, samt gode rutiner som hindrer medlemsjuks og rot i medlemsregister

Momenter som bør diskuteres av programkomiteen:

- Er det et mål for SV å bevare folkekirka, ref. grunnlovens paragraf 16? Hvilke konsekvenser får det for finansieringsordningene og bevilgningene? Hvis man ønsker å endre SVs politikk på området, hvilke konsekvenser får det for de oppgavene DNK har i dag?
- Hvis man ønsker et sterkere skille av stat og kirke, bl.a. økonomisk, hvilke konsekvenser får det for kirkas eiendommer? Hvem skal ha ansvar for å vedlikeholde kirkebygg som også er kulturminner?